

S ciljem utvrđivanja ključnih principa i standarda etičkih kodeksa za izabrane zvaničnike, a u svjetlu analize sadržaja i primjene postojećih etičkih kodeksa na državnom, entitetskom, kantonalnom i nivou Brčko Distrikta BiH, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini je, angažirala stručnjakinju sa dugogodišnjim iskustvom u ovoj oblasti. Konsultantica je, pored predmetne analize, sačinila i Prijedlog modela kodeksa ponašanja za izabrane zvaničnike/ce u BiH, koji se nalazi u nastavku ovog dokumenta.

Ovaj dokument nudi smjernice za izradu kodeksa ponašanja predstavničkim tijelima u BiH koja će tek normirati pitanja etike i integriteta zvaničnika/ca na takav način, ali i onima koja namjeravaju da unaprijede postojeće etičke kodekse ili osiguraju njihovu dosljednu primjenu.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini podržala je izradu ovoga materijala. Svako gledište, izjava ili mišljenje, sadržani u ovom materijalu, a za koje nije izričito navedeno da potiču iz Misije OSCE-a u BiH, ne odražavaju nužno zvaničnu politiku Misije OSCE-a u BiH.

PRIJEDLOG MODELA KODEKSA PONAŠANJA ZA IZABRANE ZVANIČNIKE/CE U BIH

Uvod

Etički kodeksi, odnosno kodeksi ponašanja, predstavljaju značajan mehanizam za sprečavanje neetičnog ponašanja izabranih zvaničnika/ca¹ i doprinose borbi protiv korupcije, kao i sprečavanju sukoba interesa. Ovi kodeksi i njihova dosljedna primjena, istovremeno, doprinose efikasnosti zakonodavnih organa u obavljanju poslova iz njihove nadležnosti i jačaju povjerenje javnosti u njihov institucionalni integritet, kao i integritet izabranih predstavnika/ca.

Prijedlog modela kodeksa ponašanja za izabrane zvaničnike/ce, prezentiran u ovom dokumentu, sadrži principe i pravila ponašanja u skladu sa opšteprihvaćenim standardima i dobrom praksom u ovoj oblasti.² Važno je naglasiti da preporučeni principi i pravila ponašanja predstavljaju okvirna rješenja koja bi bilo poželjno dopunjavati i unapređivati u skladu sa aktuelnim etičkim izazovima u konkretnim

¹ Pod izabranim zvaničnicima/ama u ovom materijalu se podrazumijevaju predstavnici(e)/zastupnici(e) i delegate/delegatkinje PSBiH, predstavnici(e)/zastupnici(e) i delegate/delegatkinje Parlamenta Federacije BiH, narodni poslanici/e NSRS, poslanici(e)/zastupnici(e) Skupštine BDBiH, poslanici(e)/zastupnici(e) u kantonalnim skupštinama te vijećnici(e)/odbornici(e) u skupštinama/vijećima jedinica lokalne samouprave. Iako sam termin obuhvata i druge kategorije nosilaca javnih funkcija, ovaj dokument je sačinjen u skladu sa opšteprihvaćenim principom u ovoj oblasti, a koji podrazumijeva da bi etički kodeksi koje donosi predstavničko tijelo u pravilu trebalo da se odnose samo na članove/ice skupština/vijeća.

² Vidjeti naročito: Greg Power, *Handbook on Parliamentary Ethics and Conduct: A Guide for Parliamentarians* (GOPAC/ Westminster Foundation for Democracy), dostupno na http://www.gopacnetwork.org/Docs/PEC_Guide_EN.pdf; *Background Study: Professional and Ethical Standards for Parliamentarians* (OSCE ODIHR, 2012), dostupno na <https://www.osce.org/files/f/documents/7/7/98924.pdf>; Quentin Reed, *Toolkit for Drafting Codes of Conduct for Members of Parliament* (Council of Europe, 2019), dostupno na <https://rm.coe.int/eccd-pggii-reg-tp-code-of-conduct-03-2019-en-fin-2772-8509-3633-v-1/1680a271ca>; Stuart C. Gillman, *Ethics Codes and Codes of Conduct as Tools for Promoting an Ethical and Professional Public Service: Comparative Successes and Lessons* (World Bank, 2005), dostupno na <https://www.oecd.org/mena/governance/35521418.pdf>.

institucijama. Kako je naglašeno u relevantnim izvorima u ovoj oblasti, konkretna rješenja moraju biti izraz opšteprihvaćenih standarda i širokog konsenzusa izabranih predstavnika/ca vlasti.

Prilikom odabira rješenja mora se voditi računa o pravilima za izradu propisa, jasnoći odredaba, upotrebi adekvatnog jezika te preciznom regulisanju svih pitanja koja su obuhvaćena kodeksima. Posebno je važno voditi računa o tome da etički kodeksi, osim principa i pravila ponašanja, sadrže i odredbe o preduzimanju mjera (sankcija) za povrede kodeksa. Shodno tome, postupak za utvrđivanje povreda kodeksa mora biti adekvatno i potpuno regulisan samim kodeksom (a ne različitim poslovniciima i pravilnicima o radu tijela koja ovaj postupak provode), kako bi se osiguralo njihovo dosljedno i pravilno provođenje, odnosno kako se ne bi ostavio suviše širok prostor za diskreciono odlučivanje i različito postupanje. U tom smislu, kodeksom je potrebno detaljno regulisati kako sam tok postupka, tako i rokove za njegovo provođenje, rokove za podnošenje prijave, donošenje odluke, rokove za pokretanje žalbenog postupka ili eventualnog prigovora, kao i pitanje zastare pokretanja postupka.

Nužno je voditi računa o pravu zvaničnika/ce da bude upoznat/a sa navodima u prijavi (u što kraćem roku od njenog podnošenja), kao i pravu da učestvuje u postupku i upozna nadležno tijelo sa svojim stavom i odnosom prema počinjenom prekršaju. Pored toga, potrebno je regulisati sadržaj odluke koju donosi nadležno tijelo, način na koji se odluka donosi i sl.

Predloženim modelom etičkog kodeksa kao mjere (sankcije) za povrede etičkog kodeksa predviđene su opomena, javna opomena i novčana kazna (smanjenje naknada), kao opšteprihvaćene mjere u etičkim kodeksima. Treba naglasiti da je potrebno precizno utvrditi iznose novčane kazne, odnosno smanjenja naknada, kako u procentu, tako i u trajanju.

Posebno je važno pitanje institucionalnog okvira za provođenje etičkih kodeksa/pravila ponašanja. Generalno govoreći, postoje tri moguća rješenja – vanjsko tijelo, samoregulatorno tijelo ili kombinacija ova dva rješenja. Nijedan od tri modela nije bez nedostataka. Samoregulatorno tijelo je više u skladu sa principom nezavisnosti predstavničke vlasti te osnovnom idejom ovog mehanizma, koja podrazumijeva da kulturu odgovornosti i integriteta treba da razviju sami članovi/ice predstavničkih tijela. No, istovremeno se prepoznaje i često prisutni problem nedovoljne efikasnosti takvih tijela te činjenica da takav model često ne doprinosi povjerenju javnosti u predstavničku vlast. Stoga su različite verzije mješovitog modela, koje podrazumijevaju i učešće nezavisnih vanjskih članova/ica, sve više prisutne u praksi.

U svakom slučaju, potrebno je posvetiti dužnu pažnju pitanju odabira institucionalnog mehanizma za provođenje kodeksa (i ovdje se predlaže mješoviti model, kao kredibilniji), kao i pitanju detaljnog regulisanja kako načina imenovanja nadležnog tijela, njegovog sastava i uslova za imenovanje, tako i mandata njegovih članova/članica, odgovornosti i izuzeća iz postupka odlučivanja. Osim provođenja postupka za utvrđivanje povreda kodeksa i izricanja mjera, ovo tijelo bi trebalo da ima i dodatne nadležnosti, a naročito savjetodavnu ulogu, kao i nadležnost za provođenje obuka iz oblasti etike te predlaganje rješenja za unapređenje kodeksa.

Kako bi se osigurala transparentnost provođenja etičkih kodeksa, nužno je regulisati njihovo obavezno objavljivanje u službenim novinama i na internet stranicama konkretne institucije, redovno objavljivanje informacija o provođenju postupaka, izrečenim mjerama, izvještaja o radu nadležnih tijela i dr.

Pitanje nadzora nad provođenjem kodeksa je takođe neophodno regulisati. Neprihvatljiva su rješenja (predviđena u mnogim aktuelnim kodeksima u BiH) u skladu sa kojima isto tijelo koje je nadležno za provođenje kodeksa, istovremeno i nadzire njegovo provođenje. Kao jedan od mehanizama nadzora preporučuje se obavezno podnošenje i usvajanje godišnjih izvještaja o radu tijela nadležnih za provođenje kodeksa i njihovo usvajanje od strane odnosnog zakonodavnog tijela. Sve te elemente potrebno je propisati samim kodeksom.

Na kraju, treba imati u vidu da su pravila ponašanja izabranih zvaničnika/ca često sadržana u poslovnica, kućnom redu i različitim pravilnicima. No, to ne umanjuje potrebu za donošenjem kodeksa koji treba da objedine sva relevantna pravila ponašanja parlamentaraca/parlamentarki na jednom mjestu. Kada je riječ o zabranjenim radnjama koje su regulisane drugim propisima, npr. krivičnim zakonom ili propisima o sukobu interesa, kodeks bi trebalo da navede posebno relevantne radnje (npr. koruptivna krivična djela), uz eventualno referiranje na te propise.

Većina predstavničkih tijela na različitim nivoima u BiH imaju kodekse ponašanja.³ Premda ti dokumenti sadrže osnovne etičke principe i pravila ponašanja, rješenja se konceptualno razlikuju u velikoj mjeri. Pitanje nadzora nad provođenjem kodeksa, kao i nadležnosti za provođenje postupka po prijavama za kršenje kodeksa je riješeno na različite načine. Sami postupak za utvrđivanje postupanja suprotno odredbama kodeksa često nije adekvatno, a u nekim slučajevima nije uopšte regulisan. Svi kodeksi kao sankcije propisuju opomenu (ukor), javnu opomenu i novčanu kaznu, mada iznosi novčanih kazni nisu ujednačeni, a pojedinim kodeksima nisu na jasan način utvrđeni.

Na neophodnost preduzimanja koraka u cilju unapređenja etičkih kodeksa u predstavničkim tijelima u BiH ukazao je i *Drugi izvještaj o usklađenosti BiH sa preporukama GRECO-a u Četvrtom krugu evaluacije iz septembra 2020.*⁴ U izvještaju se ocjenjuje da su preporuke koje se odnose na etičke kodekse u BiH, konkretno – njihovu promociju, efikasno provođenje i nadzor nad njihovim provođenjem, kao i regulisanje pitanja lobiranja – samo djelimično provedene.⁵

S tim u vezi, okvirni prijedlog kodeksa ponašanja koji slijedi može poslužiti kao vodič za ona predstavnička tijela u BiH koja još uvijek nisu usvojila takav akt, te kao podsjetnik i okvir za evaluaciju kodeksa u onim predstavničkim tijelima koja poduzimaju aktivnosti na njegovom unapređenju.

³ Treba istaći npr. da u ovom trenutku (novembar 2021. godine) četiri kantonalne skupštine (Skupština Hercegovačko-neretvanskog kantona, Skupština Zapadnohercegovačkog kantona, Skupština Kantona 10 i Skupština Srednjobosanskog kantona) nisu usvojile kodekse ponašanja.

⁴ Izvještaj je dostupan na <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a0bb7e>.

⁵ Vidjeti *ibid.*, par. 6-15.

Model kodeksa ponašanja za izabrane zvaničnike(ce)/članove(ice) predstavničkih tijela u BiH

I UVODNE ODREDBE

1. Predmet kodeksa

- Principi i pravila ponašanja
- Mjere za provođenje kodeksa
- Nadzor
- Nadležnost i postupak za utvrđivanje povreda i izricanje sankcija

2. Cilj kodeksa

- Promovisanje principa profesionalne etike.
- Očuvanje i unapređenje integriteta i ugleda predstavničkog tijela i zvaničnika/ca (pod izrazom "zvaničnik/ca" koji se upotrebljava u ovom prijedlogu modela etičkog kodeksa podrazumijevaju se članovi/ice zakonodavnih tijela na svim nivoima vlasti u BiH, kao i vijećnici(ce)/odbornici(ce) u jedinicama lokalne samouprave).
- Jačanje povjerenja građana i javnosti u integritet predstavničkog tijela i zvaničnika/ca.

3. Rodna ravnopravnost

4. Definicije

II OSNOVNI ETIČKI PRINCIPI

1. Poštivanje zakona i drugih propisa

- Obaveza zvaničnika/ca da se u svom radu pridržavaju zakona i drugih propisa, uključujući etičke principe, standarde i smjernice kao i pravila kojima je regulisano obavljanje dužnosti zvaničnika/ca.

2. Očuvanje integriteta

- Obaveza zvaničnika/ca o očuvanju kako vlastitog tako i integriteta predstavničkog tijela.

3. Nepriistrasnost/Nediskriminacija

- Obaveza zvaničnika/ca da u obavljanju svojih dužnosti i prilikom donošenja odluka budu nepristrasni, bez ispoljavanja bilo kakvog oblika predrasuda, diskriminacije i favoritizma (u odnosu na rasu, vjeru, pol, nacionalnu pripadnost, starosnu dob, bračni status, seksualnu orijentaciju, socijalno-imovinski status i svaku drugu različitost) te posebno nepotizma i kronizma.

4. Odgovornost

- Obaveza zvaničnika/ca da svoju dužnost obavljaju odgovorno, profesionalno i savjesno i isključivo u javnom interesu.
- Odgovornost podrazumijeva i spremnost na podvrgavanje svakoj kontroli koja je primjerena funkciji koju obavlja.
- Lični interes ili privatni interes povezanih lica, grupa, organizacija, kao i interes političkih stranaka nikada ne smije biti iznad javnog interesa.

5. Transparentnost

- Spremnost da se javno iznose razlozi za postupke i odluke koje se donose (sa izuzetkom i ograničenjima koja su propisana zakonom).
- Dostupnost zvaničnika/ca u pružanju informacija kako o svom ličnom radu tako i radu predstavničkog tijela.

6. Uzajamno poštivanje

- Dužnost zvaničnika/ca da se u međusobnoj komunikaciji, kao i komunikaciji sa drugim licima i javnošću, ponašaju sa poštovanjem i uvažavanjem (što podrazumijeva i izbjegavanje upotrebe neprimjerenog i uvredljivog rječnika, izraza i gestikulacije, kojima se može narušiti lični kao i ugled predstavničkog tijela).

III PRAVILA PONAŠANJA I OBAVEZE ZVANIČNIKA/CA

1. Zabrana korupcije i drugih oblika zloupotrebe javne funkcije

- Zabrana korupcije i zloupotrebe javnog (povjerenog) ovlaštenja u svrhu sticanja lične koristi kao i koristi bliskih srodnika i drugih povezanih lica (pod pojmom bliskih srodnika i drugih povezanih lica referirati se na relevantne zakone - npr. zakon o sprečavanju sukoba interesa).
- Zabranom posebno obuhvatiti konkretne oblike zloupotrebe javnog ovlaštenja:
 - primanje ili zahtijevanje bilo kakve finansijske ili druge koristi u vezi sa obavljanjem povjerene dužnosti;
 - korištenje službenih ovlaštenja i ugleda za sticanje koristi;
 - posebno zahtijevanje ili primanje finansijske ili druge koristi (uključujući i obezbjeđenje svoje buduće pozicije), kao naknade za donošenje odluke (glasanje) koja pogoduje interesima određenog lica, grupe ili organizacije;
 - primanje ili zahtijevanje naknade za uticaj na dodjelu budžetskih sredstava (javne nabavke, dodjela grantova i sl.);
 - neprimjeren utjecaj na zapošljavanje;
 - zabrana korištenja povlaštenih informacija (informacija do kojih je zvaničnik došao u obavljanju svoje funkcije) radi sticanja finansijske ili neke druge koristi za sebe ili druga lica.

2. Sprečavanje sukoba interesa

- Dužnost zvaničnika/ca da poštuju relevantne zakone o sprečavanju sukoba interesa i redovno podnose izvještaje o finansijskim i drugim interesima.
- Dužnost zvaničnika/ca u vezi sa upravljanjem sukobom između privatnog i javnog interesa (uključujući kako stvarni i potencijalni, tako i prividni sukob interesa), podrazumijeva:
 - obavezu izbjegavanja sukoba interesa, kako stvarnog tako i potencijalnog;
 - ukoliko sukob interesa nije moguće izbjeći (*ad hoc* upravljanje sukobom interesa), zvaničnik/ca je dužan/na da objelodani privatni interes koji ga/je dovodi do sukoba sa javnim interesom;
 - izuzimanje iz svih postupaka u kojima učestvuje u okviru svoje javne dužnosti kao i postupka odlučivanja (glasanja), u slučaju postojanja sukoba interesa;
 - traženja savjeta nadležnog tijela (komisije za etička pitanja ili drugog nadležnog tijela) u slučaju dileme da li se u konkretnom slučaju radi o sukobu interesa;
 - počinovanje odluci nadležnog tijela.
- Kod regulisanja dužnosti zvaničnika/ca koje se odnose na *ad hoc* prijavljivanje sukoba interesa (i izuzimanje iz postupka i odlučivanja) potrebno je voditi računa da se sukob interesa u ovim slučajevima ograniči na situacije koje su **direktno i usko povezane** sa privatnim interesom zvaničnika/ca, kako bi se izbjeglo rješenje u kojem se npr. svi zvaničnici/ce trebaju izuzeti prilikom glasanja o propisima kojima se regulišu porezi i sl.

3. Zabrana obavljanja nespojivih funkcija

- Dužnost zvaničnika/ce da se pridržava propisa u vezi sa zabranom istovremenog vršenja nespojivih funkcija (referira se na Izborni zakon BiH, član 1.8.).

4. Finansijska disciplina i korištenje povjerenih sredstava

- Dužnost zvaničnika/ce da pravilno upravlja javnim sredstvima i poštuje pravila budžetske i finansijske discipline.
- Dužnost zvaničnika/ce da savjesno, efikasno i ekonomično raspolaže sredstvima (finansijskim i materijalnim) koja su mu/joj povjerena i da sprečava njihovo nezakonito korištenje.
- Zabrana korištenja javnih sredstava u privatne svrhe, kao i omogućavanje drugim licima da ta sredstva koriste u privatne svrhe.
- Zabrana korištenja javnih sredstava kao i službenih prostorija za potrebe političkih stranaka, izborne kampanje i sl.

5. Zabrana primanja poklona

- Zabrana primanja poklona u vezi sa obavljanjem službene dužnosti, uključujući i primanje poklona od strane drugih lica u ime i korist zvaničnika/ce
- Izuzeci od zabrane (protokolarni pokloni, pokloni manje vrijednosti – u skladu sa relevantnim propisima)

- Postupanje sa poklonima i registar primljenih poklona (u skladu sa relevantnim propisima)

6. Obaveza informisanja javnosti (Transparentnost rada)

- Dužnost zvaničnika/ca da otvoreno, potpuno i odgovorno informišu javnost o radu predstavničkog tijela (uključujući i radna tijela u čijem radu učestvuju) kao i svom ličnom radu te da proaktivno djeluju u pravcu unapređenja transparentnosti rada predstavničkog tijela.
- U kontekstu jačanja transparentnosti rada, potrebno je dati adekvatan značaj pitanju informisanja javnosti o procesu donošenja odluka (usvajanju propisa) i obrazložiti temelje na koje se usvojena rješenja oslanjaju, uključujući konsultacije i prihvaćene stavove pojedinaca ili organizacija.
- Obaveza zvaničnika/ca da otvoreno pruže informacije i sarađuju sa medijima u cilju informisanja javnosti o svim pitanjima iz njihovog djelokruga rada, sa izuzetkom pitanja koja su u nadležnosti predstavničkog tijela i koja su povjerljive prirode, kao i onih pitanja koja se odnose na njihov privatni život kao i privatni život drugih lica.
- Dužnost zvaničnika/ca da u svojim javnim istupima kao i kontaktima sa medijima vode računa o očuvanju svog ličnog ugleda, ugleda drugih zvaničnika/ca, kao i ugleda predstavničkog tijela.

7. Poštivanje pravila o radu predstavničkog tijela i komunikaciji

- Obaveza zvaničnika/ce da svoju dužnost obavlja savjesno i odgovorno, u skladu sa propisima, profesionalnim i etičkim principima i pravilima o radu.
- U kontekstu savjesnog i odgovornog obavljanja dužnosti (a imajući u vidu komentare u javnosti kojima se ukazuje na čestu pojavu neprisustvovanja zvaničnika/ca sjednicama) bilo bi svrsishodno posebno ukazati na dužnost zvaničnika/ca da aktivno učestvuju u radu predstavničkog tijela i njegovih tijela i redovno prisustvuju sjednicama.⁶
- Dužnost zvaničnika/ca da striktno poštuju pravila o održavanju reda na sjednicama i sastancima komisija i drugih radnih tijela, te pravila kućnog reda predstavničkog tijela.
(Ova pravila su uobičajeno regulisana poslovníkom o radu predstavničkog tijela, a mogu se, kao dio profesionalne etike i opšte kulture, radi podsjećanja i podcrtavanja važnosti njihovog poštivanja, regulisati (ponoviti) i odredbama kodeksa (poštivanje toka rasprave – rasprava isključivo o temi koja je na dnevnom redu, uzimanje riječi samo po odobrenju predsjedavajućeg/će, zabrana upotrebe neadekvatnog rječnika kojim se vrijeđa dostojanstvo drugih, potiče mržnja i nasilje i dr., kao i obaveze poštivanja pravila kućnog reda (između ostalog, pravila o primjerenom oblačenju, pravila opšte kulture i sl.).
- Dužnost zvaničnika/ca da u međusobnoj komunikaciji, kao i u komunikaciji sa službenicima/ama predstavničkog tijela i drugim licima vode računa o principu međusobnog poštivanja i uvažavanja.

⁶ Kodeks ponašanja narodnih poslanika NSRS propisuje ovu dužnost

IV KRŠENJE ODREDABA KODEKSA

1. Komisija za etička pitanja

- Predvidjeti mješoviti model, odnosno da se u ovu komisiju, pored članova/ica predstavničkog tijela imenuju i predstavnici/ce građana (npr. ugledni profesori/ce koji su se u svom stručnom radu bavili pitanjima etike i integriteta).
- Predvidjeti rok za imenovanje komisije i tijelo nadležno za predlaganje članova.
- Propisati rok za usvajanje odluke i imenovanje komisije od strane zastupničkog tijela.
- Propisati trajanje mandata, pravila o izuzeću i odgovornosti članova/ica komisije.
- Decidno utvrditi nadležnosti komisije (zaprimanje prijava o kršenju kodeksa, provođenje postupka za utvrđivanje činjenica i odgovornosti, predlaganje sankcija, usvajanje poslovnika o radu, sačinjavanje zapisnika, vođenje registra prijava, podnošenje izvještaja i ostale nadležnosti).

2. Postupak po prijavama o kršenju odredaba kodeksa

- Pravo na podnošenje prijave - adekvatno rješenje je da ovo pravo imaju sva fizička i pravna lica.
- Način podnošenja prijave – online ili poštom.
- Obrazac prijave kao aneks kodeksa – prijave moraju biti potpisane (puno ime i prezime, adresa), sadržavati dokaze, odnositi se na određenog zvaničnika(cu)/e(ce).
- Propisati rok za podnošenje prijave (od učinjenog prekršaja kodeksa, radije nego od saznanja za prekršaj).
- Regulirati pitanje postupanja sa anonimnim prijavama i neurednim prijavama (neuredne prijave – odbacivanje).
- Regulirati zastaru.
- Detaljno propisati postupak po prijavama:
 - rok za razmatranje prijave;
 - rok za provođenje provjere činjenica i donošenje odluke;
 - rok i obavezno obavještanje zvaničnika/ce o podnesenoj prijavi;
 - izjašnjavanje zvaničnika/ce o kršenju kodeksa, rasprava, pozivanje svjedoka;
 - zapisnici sa sastanaka komisije;
 - vrste odluka (ili prijedloga odluka) – odluka kojom se odbacuje prijava kao neosnovana, odluka kojom se utvrđuje povreda kodeksa i izriče sankcija;
 - način usvajanja odluke ili prijedloga odluke (većina od ukupnog broja članova komisije);
 - obrazloženje odluke (detaljno obrazloženje osnova za donošenje odluke, utvrđene činjenice i postupak);
 - obaveza obavještanja podnosioca prijave o pokretanju ili nepokretanju postupka, kao i eventualno izrečenoj mjeri;

- obaveza komisije da nadležnim tijelima (tužilaštvo, APIK, Komisija za sprečavanje sukoba interesa) dostavi informaciju o kršenju kodeksa ukoliko se utvrde činjenice koje ukazuju da se radi o koruptivnom krivičnom djelu ili kršenju zakona o sprečavanju sukoba interesa.
- Kada je riječ o donošenju odluka, kao prihvatljivo rješenje može biti predviđeno:
 - da komisija provodi postupak i donosi odluku o sankciji, u kom slučaju bi se moralo predvidjeti pravo na žalbu kolegiju ili predstavničkom tijelu kao cjelini, sa rokovima za podnošenje žalbe; ili
 - da komisija provodi postupak i daje prijedlog za utvrđivanje kršenja kodeksa i izricanje sankcije o kojoj odlučuje predstavničko tijelo kao cjelina;
 - uz oba navedena rješenja potrebno je predvidjeti rokove za odlučivanje o žalbi (odnosno prigovoru) ili za odlučivanje o prijedlogu komisije;
 - potrebno je predvidjeti u oba slučaja da se rasprava i odlučivanje (o prijedlogu ili o izricanju sankcije) odvijaju na zatvorenoj sjednici predstavničkog tijela;
 - potrebno je propisati da je odluka koju donosi zastupničko tijelo (po žalbi ili po prijedlogu) konačna.

3. Sankcije/mjere za kršenje kodeksa

- Opomena (koja se izriče na zatvorenoj sjednici).
- Javna opomena (propisati obavezu objavljivanja na zvaničnim internetskim stranicama predstavničkog tijela, predvidjeti rok za brisanje ovakve informacije, kao i sadržaj informacije).
- Smanjenje naknade (predvidjeti visinu smanjenja naknade i dužinu trajanja smanjenja naknade, kao i obavezu objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri).

V POVJERLJIVO SAVJETOVANJE I OBUKA O PRIMJENI KODEKSA

- Predvidjeti mehanizam za povjerljivo savjetovanje zvaničnika/ica (moguće je rješenje da savjetodavna uloga bude dodijeljena nekom od članova/ica komisije za etička pitanja - predvidjeti zamjenika/cu) i regulisati:
 - ulogu povjerljivog savjetovanja - u slučaju nedoumica o pitanjima koja su regulisana kodeksom, postojanja sukoba interesa i sl.);
 - pravila o povjerljivosti pružanja savjeta (obaveze povjerljivog savjetnika/ce da kao tajnu čuva podatke o zvaničniku/ci i informacije koje mu/joj je zvaničnik/ca saopštio).
- Propisati obavezno usvajanje i provođenje plana edukacije zvaničnika/ca iz oblasti etike, integriteta, sukoba interesa, kao i primjene kodeksa (predvidjeti

rokove te utvrditi da ovakav plan usvaja predstavničko tijelo na prijedlog komisije za etiku).

- Propisati obavezu izrade vodiča za primjenu etičkog kodeksa i rok izrade.
- Predvidjeti obavezu izrade godišnjeg izvještaja o primjeni kodeksa, uz razmatranje inicijativa za izmjene i dopune kodeksa te utvrditi rok za razmatranje i usvajanje ovog izvještaja.
- Propisati obavezu zvaničnika/ca da se prilikom stupanja na dužnost upoznaju sa sadržajem kodeksa (uz potpisivanje izjave o tome).

Rješenja prema kojima su zvaničnici/ce dužni potpisati izjavu da će se pridržavati odredaba kodeksa nisu adekvatna. Naime, potpisivanje takve izjave je suvišno, jer se obaveza poštivanja akata koje usvaja predstavničko tijelo podrazumijeva.

VI NADZOR NAD PRIMJENOM KODEKSA

- Regulisati nadzor nad primjenom kodeksa (prihvatljivo rješenje bi moglo biti da se nadzor povjeri u ruke nekoj od komisija ili odbora predstavničkog tijela).
- Nadzorom obuhvatiti kako rad komisije za etička pitanja, tako i provođenje obuke, povjerljivog savjetovanja, razmatranje nacrtu godišnjih izvještaja, predlaganje mjera za unapređenje i drugo.

VII ZAVRŠNE ODREDBE

- Objavljivanje i stupanje kodeksa na snagu.
- Rokovi za donošenje akata i formiranje komisije za etiku (ukoliko nisu predviđeni relevantnim odredbama).

Lista akronima

APIK – Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

BDBH – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

GOPAC – Globalna organizacija parlamentaraca za borbu protiv korupcije

GRECO – Grupa država protiv korupcije Vijeća/Savjeta Evrope

NSRS – Narodna skupština Republike Srpske

OSCE – Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju

OSCE ODIHR – Ured za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u

PSBiH – Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine